

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри туризму
Протокол №3 від 11.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність	242 «Туризм і рекреація»
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий)
Освітня програма	«Туризм»

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник: д.е.н.,
професор

Катерина НАУМІК-ГЛАДКА

Завідувач кафедри
туризму

Олена СУЩЕНКО

Гарант програми

Олена СУЩЕНКО

Харків
2023

ВСТУП

Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки є інструментом стабільного розвитку та ефективної діяльності суб'єктів економічної діяльності туристичного бізнесу. Інтереси окремих суб'єктів туристичної діяльності мають бути узгоджені та формувати позитивну мотивацію, що забезпечує задоволення потреб на усіх рівнях господарювання

Метою вивчення дисципліни є формування системи теоретичних знань та прикладних вмінь і навичок щодо методологічного апарату психології економічної діяльності та використання нейропсихологічного підходу в управлінні економічною поведінкою споживачів, що виникають в умовах інформаційної економіки.

Завданнями навчальної дисципліни є:

– засвоєння теоретичних основ психології економічної діяльності в умовах інформаційної економіки;

– дослідження сутності туристичної діяльності як виду економічної діяльності та факторів, що її обумовлюють;

– оволодіння практичними навичками щодо використання методологічного апарату державної політики в галузі туризму в умовах глобалізації для вирішення конкретних економічних завдань, що виникають у сфері туристичної індустрії.

– засвоєння теоретичних засад наукових досліджень щодо ролі психологічного знання в системі управління туристичним підприємством та актуальних напрямів розвитку сучасної інформаційної економіки.

Об'єктом вивчення дисципліни є психологія економічної діяльності.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності формування, функціонування та розвитку психіки й економічної поведінки людини в умовах інформаційної економіки

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH 2	ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК8, СК1, СК9, СК10
PH 3	ЗК2, ЗК6, ЗК7, ЗК8, СК 1, СК3, СК8, СК9
PH 4	ЗК1, ЗК2, ЗК5, ЗК6, ЗК7, СК1, СК2, СК7, СК8, СК9
PH 5	ЗК2, ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК10, СК3, СК5, СК9,
PH 7	ЗК4, ЗК7, ЗК9, ЗК10, СК2, СК 10

РН 2. Володіти передовими концептуальними та методологічними знаннями з туризму та рекреації і на межі предметних галузей, а також дослідницькими навичками, достатніми для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні передових світових досягнень, отримання нових знань та/або продукування інновацій.

РН 3. Планувати та виконувати наукові дослідження з туризму і рекреації й дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів.

РН 4. Формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень, моделювання, наявні літературні дані.

РН 5. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН 7. Розв'язувати науково значущі проблеми туризму і рекреації з дотриманням норм академічної етики і доброчесності, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, правових аспектів.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу нових знань, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей, здобуття глибинних знань із спеціальності 242 Туризм і рекреація, засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем історії розвитку та сучасного стану наукових знань і методологічної парадигми досліджень галузі туризму, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері туризму і рекреації на основі системного наукового та крос-культурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК 5. Здатність до проведення досліджень на рівні сучасних вимог, яке призводить до нових знань та формування системного наукового світогляду.

ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати наукові і науково-прикладні завдання; оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у науковій діяльності.

ЗК 8. Здатність розробляти та управляти науковими проектами, складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень та реєструвати права інтелектуальної власності.

ЗК 9. Набуття універсальних навичок дослідника, мовних компетентностей,

зокрема здатності спілкуватися державною (українською) та іноземною (ними) мовами як усно, так і письмово, достатньої для представлення і обговорення результатів власного наукового дослідження, обговорення результатів своєї наукової роботи та для повного розуміння іншомовних наукових текстів з рекреаційно-туристичних і суміжних досліджень.

ЗК 10. Здатність до організації та проведення навчальних занять у аудиторному та дистанційному форматі з використанням спеціалізованого програмного забезпечення та міжнародних освітніх онлайн-платформ (MOOCs).

СК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері туризму і рекреації, оцінювати та забезпечувати якість й результативність досліджень.

СК 2. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у туризмі і рекреації та дотичних до них галузях знань і міждисциплінарних напрямках, що можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з туризму та суміжних наук.

СК 3. Здатність застосовувати сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності.

СК 5. Здатність до науково-організаційної діяльності та управління науково-дослідницькими проектами.

СК 7. Розуміння туризму як цивілізаційного феномену, що поєднує геопросторові, соціокультурні, еколого-економічні, організаційно-управлінські явища та процеси на глобальному, національному, регіональному та локальному рівнях.

СК 8. Знання та розуміння предметної області туризмознавчих досліджень, методів науково-дослідної діяльності з туризму і рекреації та їх адекватне застосування для обґрунтованого вирішення поставлених завдань.

СК 9. Розуміння сутності наукового пізнання в сфері туризму та рекреації, здатність до визначення проблемного поля та формулювання наукових і науково-практичних задач, вміння реалізовувати взаємозв'язок наукового знання з практикою рекреаційно-туристичної діяльності.

СК 10. Здатність до особистої відповідальності та автономної ініціативи в складних і непередбачуваних ситуаціях, у професійних або еквівалентних контекстах, пов'язаних із організаційно-управлінською діяльністю чи спеціальною освітою.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інформаційна економіка

Тема 1. Теоретичні основи інформаційної економіки

1.1. Предмет, об'єкт інформаційної економіки.

Наукові підходи дослідження формування та розвитку системи знань щодо інформаційної економіки. Взаємозв'язок наукових дисциплін та їх вплив на формування інформаційної економіки.

1.2. Базові категорії інформаційної економіки.

Економічна інформація, економічна діяльність, економічні взаємини, соціально-економічне сприйняття, економічне мислення, відчуття, які включені в економічну діяльність.

1.3. Сфери дослідження економічної діяльності в сфері туризму.

Макрорівень, мезорівень, мікрорівень, відносини “бізнес-бізнес”, «бізнес-споживач».

Методи дослідження та розвитку інформаційної економіки (загальнонаукові методи, економічні, та нейрон-біологічні та психологічні методи).

Тема 2. Економічна діяльність в сфері туризму

2.1. Економічна діяльність в сфері туризму: сутність і зміст поняття

Види економічної діяльності в туризмі: інноваційна або інтрапренерська поведінка; злочинна економічна діяльність; посередницька діяльність, агентська діяльність; модель прийняття інвестиційного рішення; виробнича діяльність; трудова діяльність та моделі реалізації професійних компетентностей.

2.2. Класифікація моделей діяльності людини

Модель залежності від потреб, модель залежності від зовнішніх поведінкових факторів, модель заснована на традиціях та вихованні).

Тема 3. Механізми когнітивних процесів в умовах інформаційної економіки

3.1. Нейропсихологічні когнітивні детермінанти економічної діяльності

Фактори визначення економічної діяльності та прийняття рішень - очікування, підкріплення, афективні комплекси, локус контролю, інформація, самосвідомість, воля, самооцінка, самовизначення, самоактуалізація.

3.2. Правила транзитивності та заміщення як формула реалізації когнітивних факторів економічної діяльності.

Психологічні ефекти помилкового раціонального економічного рішення та їх типологія: ефекти наочності, репрезентативності, ізоляції, дзеркальний, егоцентризму, достовірності, консерватизму, ефект Монте-Карло, ефект Ірвіна та Стоунера. Модель економічної поведінки “пошук – задоволення” Г. Саймона.

3.3. Характеристики факторів впливу лімбічної системи: модальність та інтенсивність емоцій, їх вплив на вибір економічної діяльності.

Мотивація економічної діяльності: сутність та зміст процесу. Мультимотивність та пріоритетність цілей при реалізації економічної діяльності.

Тема 4. Інформація як джерело психологічної та економічної активності

4.1. Соціокультурне та інформаційне підґрунтя особливостей розвитку економічної діяльності в сфері туризму.

Парадокси соціального та економічного розвитку туристичної діяльності інформаційного суспільства.

4.2. Основні наукові напрями етнопсихології та етнотуризму: передумови формування та напрями досліджень.

Інформація як фактор розвитку економічної етнопсихології та етнотуризму. Класифікація інформації в аспекті психології економічної діяльності. Кореляція економічної діяльності та етнічного менталітету, механізм формування міжетнічного кросс-культурного економічного партнерства. Прикмети і марновірство в умовах інформаційної економіки, їх використання в туризмі.

4.3. Нейропсихологія реклами в туризмі.

Основні підходи дослідження та вплив соціальної стратифікації.

Тема 5. Теоретичні основи психології економічної діяльності

5.1. Еволюція психології господарської діяльності.

Релігійні духовні традиції та їх вплив на розвиток економічного мислення. Політична ідеологія як фактор зміни економічного світогляду людей. Психофізіологічний підхід дослідження підприємницької активності. Основи нейрогуморальної теорії при визначенні передумов формування підприємницьких здібностей.

5.2. Еволюція туристичної діяльності як форми підприємницької діяльності. Підприємець та менеджер в туризмі: взаємодоповнення понять. Соціально-психологічний портрет підприємця в сфері туризму. Ціннісна система сучасного підприємця : методичні рекомендації щодо дослідження.

5.3. Моделі підприємницької поведінки в туризмі.

Соціально-економічна депривація як фактор формування та актуалізації туристичної діяльності як форми підприємницької та особистісної активності.

Змістовий модуль 2. Нейропсихологія економічної діяльності

Тема 6. Психологія грошово-кредитних взаємовідносин

6.1. Соціокультурні особливості ставлення до грошей.

Напрями дослідження психології грошей. Фактори грошової поведінки. Кореляційна закономірність Р. Лінна між ціннісним ставленням населення до грошей та економічним зростанням країни.

6.2. Актуальні напрями дослідження соціокультурних особливостей ставлення до грошей.

Структура витрат та накопичення, почуття до більш забезпечених та бідних людей, самовизначення населення щодо проблеми рівномірності розподілу доходів.

6.3. Вплив грошей на формування особистості.

Грошові типи особистості (скнара, розтринькування, грошовий мішок, торгаш, гравець, колекціонер, абстракціоніст, конкретик, заздрісник, паразит, фальшивомонетник).

Тема 7. Психологічні засади обмінних процесів в економіці

7.1. Соціальна та нейропсихологічна сутність поняття “споживча поведінка”. Етапи споживчої поведінки, її особливості. Умови балансу споживання. Споживацька поведінка: взаємозв’язок характеристик особистості та споживацької поведінки. Сутність та основні ефекти поведінки споживача: (“бендвегон”, “сноб”, ефект Веблена, “ціна-якість”, “відданість якості”).

7.2. Фактори споживчого вибору.

Моделі споживацької поведінки: концепції “7 Os”, раціональна модель.

7.3. Нейропсихологічні причини боргів.

Ощадна поведінка. Управління поведінкою споживачів.

Тема 8. Психологізація виробничої та творчої діяльності

8.1. Мотивація вибору професійної діяльності в сфері туризму.

Соціально- нейропсихологічна сутність мотивів “суспільний престиж”, “матеріальний добробут”, “інтерес”.

8.2. Мотивація управління трудовою активністю в туризмі.

Основні мотиви ефективної праці (економічні, соціальні, психологічні, організаційно-адміністративні). Роль нейроекономіки при удосконаленні системи управління господарчою організацією.

8.3. Нейропсихологічні засади творчої діяльності.

Творча та креативна діяльність: сутність та критерії визначення. Мотиви творчої діяльності. Соціо-нейропсихологічні характеристики творчої

особистості.

8.4. Нейропсихологія безробіття.

Соціально-нейропсихологічні характеристики безробітного. Етапи емоційного стресу від втрати роботи. Психофізіологічний аспект безробіття: вплив на стан здоров'я людини.

Тема 9. Відчуття власності та його реалізація в економічній діяльності

9.1. Економічне самовизначення особистості: сутність та етапи.

Економічна освіта як фактор економічної соціалізації особистості.

9.2. Психологія власності як сфера дослідження економіки.

Економіко-психологічна сутність поняття «власність» в туристичній діяльності. Особистість та група в системі відносин власності.

Тема 10. Актуальні проблеми психології економічної діяльності

10.1. Нейропсихологія Internet-бізнесу.

Internet-залежність в туристичній діяльності.

10. 2. Соціальні та нейропсихологічні характеристики Internet-користувачів.

Нейропсихологія азартних ігор: мотиви та фактори азартної гри як умови розвитку туристичного бізнесу. Соціально-психологічні характеристики особистості, схильної до азартної гри.

10.3. Нейропсихологія ухилення від податків.

Податковий менталітет. Форми девіантної поведінки платника податків (ухилення від сплати податків та обхід системи оподаткування) та їх зв'язок із туристичною діяльністю. Напрями розвитку наукового знання психології економічної діяльності економіки в умовах інформатизації.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною

Назва завдання	Зміст
<i>Тема 1. Теоретичні основи інформаційної економіки</i>	
<i>Практичне завдання 1.1</i>	Дискусія: Методи дослідження та розвитку інформаційної економіки (загальнонаукові методи, економічні, та нейрон-біологічні та психологічні методи."

<i>Тема 2. Економічна діяльність в сфері туризму.</i>	
<i>Практичне завдання 2.1</i>	Дискусія: Класифікація моделей діяльності людини (модель залежності від потреб, модель залежності від зовнішніх поведінкових факторів, модель заснована на традиціях та вихованні).
<i>Тема 3. Механізми когнітивних процесів в умовах інформаційної економіки</i>	
<i>Робота в малих групах</i>	Фактори визначення економічної діяльності та прийняття рішень (очікування, підкріплення, афективні комплекси, локус контролю, інформація, самосвідомість, воля, самооцінка, самовизначення, самоактуалізація).
<i>Практичне завдання 3.1</i>	Дискусія: Економічний егоїзм та економічна взаємодія. Психологічні ефекти помилкового раціонального економічного рішення та їх типологія: ефекти наочності, репрезентативності, ізоляції, дзеркальний, егоцентризму, достовірності, консерватизму, ефект Монте-Карло, ефект Ірвіна та Стоунера.
<i>Тема 4. Інформація як джерело психологічної та економічної активності</i>	
<i>Практичне завдання 4.1</i>	Нейропсихологія реклами в туризмі: основні підходи дослідження та вплив соціальної стратифікації
<i>Тема 5. Теоретичні основи психології економічної діяльності</i>	
<i>Практичне завдання 5.1 Написання есе за темою</i>	Релігійні духовні традиції та їх вплив на розвиток економічного мислення
<i>Тема 6. Психологія грошово-кредитних взаємовідносин</i>	
<i>Практичне завдання 6.1</i>	Вплив грошей на формування особистості. Грошові типи особистості (скнара, розтринькувач, грошовий мішок, торгаш, гравець, колекціонер, абстракціоніст, конкретик, заздрісник, паразит, фальшивомонетник).
<i>Тема 7. Психологічні засади обмінних процесів в економіці</i>	

<i>Семінар-дискусія</i>	Питання «Взаємозв'язок характеристик особистості та споживацької поведінки.»
<i>Тема 8. Психологізація виробничої та творчої діяльності</i>	
<i>Семінар-дискусія</i>	Дискусія "Мотиви творчої діяльності. соціо-нейропсихологічні характеристики творчої особистості."
<i>Тема 9. Відчуття власності та його реалізація в економічній діяльності</i>	
<i>Практичне завдання 9.1</i>	Психологія власності як сфера дослідження економіки. Економіко-психологічна сутність поняття «власність» в туристичній діяльності
<i>Тема 10. Лекція проблемного характеру. Актуальні проблеми психології економічної діяльності</i>	
<i>Семінар-дискусія:</i>	Соціально-психологічні характеристики особистості, схильної до азартної гри.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
<i>Тема 1. Теоретичні основи інформаційної економіки</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 2. Економічна діяльність в сфері туризму</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 3. Механізми когнітивних процесів в умовах інформаційної економіки</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 4. Інформація як джерело психологічної та економічної активності</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою

<i>Тема 5. Теоретичні основи психології економічної діяльності</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 6. Психологія грошово-кредитних взаємовідносин</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 7. Психологічні засади обмінних процесів в економіці</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 8. Психологізація виробничої та творчої діяльності</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 9. Відчуття власності та його реалізація в економічній діяльності</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
<i>Тема 10. Лекція проблемного характеру. Актуальні проблеми психології економічної діяльності</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

- Словесні (лекція (Тема 1, 3, 4,5,6, 7, 8 9), проблемна лекція (Тема 2, 10);
- Наочні (демонстрація (Тема 1-10);
- Робота в малих групах (Тема 3).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання

результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах диференційованого заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: завдання за темами (40 б.), презентації / доповіді (10 б.), есе (10 б.), колоквіум (2*10 б.), групова робота (5 б.), наукова робота (15 б.).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. М. Лугова, І. В. Литовченко, С. М. Голубєв, Г. В. Білоконенко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (3,85 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 298 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 289-295.
2. Маркетингові комунікації в туристичній діяльності [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Сущенко, К. Г. Наумік-Гладка, М. В. Алдошина - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 217 с. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24096>.
3. Погуда Н. В. Туризм 2022 року: аналіз та перспективи розвитку / Н. В. Погуда, О. О. Стрижак // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2023. – Т. 34 (73). - № 1. - С. 23-32. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29996>.
4. Наумік-Гладка К. Г. Нейроекономічний підхід щодо розвитку підприємницької івент-діяльності / К. Г. Наумік-Гладка, К. М. Вовк // НТЗ «Комунальне господарство міст». Серія: «Економічні науки». – 2017. - Вип. 12. – С. 33 – 38.
5. Наумік-Гладка, К. Г.; Птащенко, О. В. Управління підприємницькою діяльністю в умовах зростання інформаційних технологій. Таврійський науковий вісник. Економічні науки, 2016, 95: 53-61.
6. Наумік-Гладка К. Г. Нейропсихологічний підхід до розвитку менеджменту та маркетингу ділових комунікацій / К. Г. Наумік-Гладка // НТЗ «Комунальне господарство міст». Серія «Економічні науки». - 2017. - Вип 12.

Додаткова

7. Домбровська С.Н. Державне регулювання туристичної галузі України: монографія / С.Н.Домбровська, О.М.Білотіл, А.Л.Помаза-Пономаренко. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 196 с.
8. Інтеграційні процеси в туризмі : монографія / М.В. Босовська. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 832 с.
9. Sasina L. O. Formation of social-psychological competence of the future managers / L. O. Sasina // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матеріали міжнар. наук. конф., Харків, 26–28 трав. 2016 р. / ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Харків, 2016. – С. 384-387.
10. Doronina M. S. Social Reserves of Development of the Collective total Labor Potential. Role Context / M. S. Doronina, D. M. Golubiev // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 8. – С. 249–253.

Інформаційні ресурси

- 11.Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму. – Режим доступу : <http://www.weforum.org>.
- 12.Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org>.
- 13.Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 14.Офіційний сайт Євростату. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
- 15.Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
- 16.Офіційний сайт Світової ради з подорожей та туризму. – Режим доступу : <http://www.wttc.org>.
- 17.Офіційний сайт Статистичного комітету ООН. – Режим доступу : <http://data.un.org>.
- 18.Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України.– Затв. Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 N 1277 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm